disagreed, because soil structure and physical behaviour were only secondarily concerned in establishing soil-groups.

Beside pedology *Horusitzky* cultivated palaeontology too. The description of several Oligocene and Pliocene faunas as well as of innumerable Pleistocene fossils forwarded significantly the stratigraphical levelling of these formations. He was pioneer in the study of Hungarian loesses, established their classification and introduced the term "swamp loess" into literature. *Horusitzky* studied Pleistocene cave-deposits too, especially the phosphorous ones. The classification of our caves was carried out by him and *Siegmeth*.

But *Horusitzky* was a prominent hydrologist too. His accurate researches refer to geological profiles, water-levels and capacities of several Artesian-wells on the Kis-Alföld and on the Hungarian Plain. His exact and detailed survey on the underground waters of Budapest represent an extraordinary value just to-day when rebuilding is started.

His scientific results were esteemed always and everywhere. In 1918 he was named to councillor of mines, in 1926 director of the Hungarian Geological Institute. He was elective member of the Hungarian Geological Society during decades. In 1940 he was appointed to president of the Hydrological Section and ordinary member of St. Stephen's Academy.

He departed in 1945, but his memory remained with us and we will guard it with affection.

VIZER VILMOS EMLÉKEZETE

Írta: Vadász Elemér

A Magyarhoni Földtani Társulat, régi hagyományos szokásához híven, a Társulat elhúnyt jeleseinek emlékét megörökíti. Vizer Vilmos nem hivatásos geológus, de a földtannak minden vonalon kitűnő megértője, Társulatunk lelkes támogatója, tudományos törekvéseinek elősegítője és választmányi tagja volt. Emberi értékei annyira kimagaslók, hogy emlékeztetésünkkel nemcsak hálánk, kötelességünk és legfőként tiszteletünknek adóját rójjuk le iránta, hanem szolgálatot teszünk újjáalakulásban lévő korunk mindennemű munkásának, ha munkásságát példaként megörökítjük.

Vizer Vilmos örökké tevékeny munkás, hivatott alkotó,

szakmájának szerelmese volt. Pécsett született 1873. november 18-án és a pécsi ciszterci főgimnáziumban végzett középiskolai tanulmányai után a bányavidék környezeti behatása altatt, nagyapai hagyományokat követve, a selmecbányai főiskolán bányamérnöki szakot végzett s 1897-ben oklevelet szerzett. Oklevele megszerzése előtt, az államvizsgához szükséges éveket, 1895. augusztus 1-től kezdődően, az Első Dunagőzhajózási Társaság vasasi bányaüzemében töltötte, mint bányamérnöksegéd, majd ugyanitt bányamérnök és bányagondnok volt. 1900 decemberétől kezdve felelős üzemvezetőként a Délmagyarországi Kőszénbánya Rt. tolnaváraljai üzeméhez került s ezt a bányászatot 1905 február 28.-áig önállóan vezette. A tolnaváraljai nehéz települési viszonyokkal küzdő, veszélyes üzem sikeres vezetésével és irodalmi munkásságával szakmájában csakhamar kitűnő nevet szerzett, úgyhogy a budapesti bányakapitányság már ebben az időben ismételten igénybevette szakértőként komoly és nagy szaktudást igénylő kérdésekben (szászvári bányakatasztrófa).

A Magyar Általános Kőszénbánya Rt. meghívására 1905 március 1.-én ennek a vállalatnak szolgálatába lépett, mint a sajószentpéteri bánya felelős üzemvezetője. Itt nagyszabású üzemi kísérletekkel, angliai tanulmányútjai alapján, úttörő munkát végzett a gépi erőnek a szénbányászatba való bevezetése terén. 1906-ban bányagondnokká nevezték ki, majd 1909 november 23.-án Budapestre helyezték át bányafőmérnöki címmel, mint a bányaműszaki osztály vezetőjét. Ebben a munkakörben, mely a vállalat üzemeinek fejlesztésével mindinkább nagyobb jelentőségűvé vált, folytonosan bővülő hatáskörrel 1912-ben központi bányaigazgatóvá, 1924-ben pedig ügyvezető igazgatóvá nevezték ki, miután már 1914-ben az igazgatóság cégjegyzési jogosultsággal is felruházta. 1939 óta a vállalatnál, részére létesített műszaki vezérigazgatói hatáskörrel működött, majd 1941 augusztusától, mint vállalati vezérigazgató, a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. és összes alvállalatainak vezetése, nehéz viszonyok között, teljesen az ő kipróbált és leghivatottabb kezébe került.

A Magyar Általános Kőszénbánya Rt. szolgálatában folytonos működését rövid időre csak az előző háború szakította meg, amelyben bár kora és munkaköre felmentését lehetővé tette volna, katonai szolgálatra önként jelentkezett. A K. u. K. Geniestabtruppe der 58. Infanterie-Truppendivision-Abteilung für Kavernenbau kötelékében mérnök-hadnagyi rangban, példaadó vitézséggel teljesített harctéri szolgálatot s 30 hónapi szolgálat után, mérnök-főhadnagyként szerelt le. E szolgálatában súlyosan megsebesült s félszeme világát elvesztette. Önfeláldozó harctéri tevékenységéről a Ferenc József-Rend lovagkeresztje hadiékítménnyel, az arany érdemkereszt vitézségi szalagon, Signum laudis és hadseregparancsnoki írásbeli dícséret tanúskodik.

A Magyar Általános Kőszénbánya Rt. bányászatának, válságos évekkel terhes és háborús nehézségekkel súlyosbított négy évtizedes, műszaki és közgazdasági tekintetben hatalmas fejlődésében, jelentős tényező volt Vizer Vilmos nagy elméleti képzettséggel és gyakorlati tapasztalatokkal megalapozott odaadó, lelkes munkája. Növekedő hatáskörének minden teendőjét, belső lelki adottságból következő, legnagyobbfokú kötelességtudást is meghaladó mértékben látta el, józan gyakorlati érzék-

kel és bölcs tapintattal. A legnagyobb nehézségeken átsegítette nemesveretű hite, rendíthetetlen bányász-derűlátása, az ügyek mindenkori tárgyilagos szemlélete és a személyi kérdések jóindulatú, emberséges kezelése. Különösen értékeseknek bizonyultak ezek a kíváló tulajdonságok azoknak a nagy körültekintést igénylő, sokszor visszatérő ügyeknek intézésénél, amelyek a munkások bérezésével, szolgálati és fegyelmi viszonyaik szabályozásával álltak összefüggésben s amelyekben nemcsak saját vállalata, hanem az egész magyar bányászat javára gyümölcsöztette gazdag tapasztalatait. Mindig résztvett azoknak a fontos bányászati és munkáspolitikai kérdéseknek a tárgyalásában, melyekben a szakma egyöntetű állásfoglalása kívánatos.

Szaktudása ezenkívül is, nemcsak a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. érdekeltségébe tartozó, esztergomvidéki, borsodi bányászat alakulásával és fejlődésével kapcsolatos műszaki munkálatok kivitelezésében érvényesült, hanem külön megbízás alapján, csaknem minden hazai és több balkáni bányászatra nézve is irányadó véleményeket adott. A magyar kormány megbízásából is kétízben foglalkozott az akkor újonnan létesített, illetve újjászervezett állami szénbányászat felülvizsgálatával (Zsilvölgy) és becses szakvéleményekben jelölte meg azokat a teendőket, amelyeket az állami szénbányászat felvirágoztatása érdekében szükségesnek tartott.

Szorosan vett szakmabeli tudásán kívül, átlagon jóval felüli ismeretkészsége volt a matematikából és a természettudományokból. A fizikai, biológiai és földtani tudományok korszerű kérdéseiben is mindig otthonos és tájékozott volt. Ezekről, a pihenő óráinak szánt olvasmányairól és tanulmányairól, különösen a szakjához legközelebb álló földtan terén, irodalmi ismertetései és szakszerű bírálatai tanúskodnak. Első irodalmi dolgozata becses adatokat szolgáltatott a Mecsekhegység ma már hozzáférhetetlen tolnaváraljai bányászatának bányaföldtani ismeretéhez. Biológiai érdeklődését nagy szeretettel ápolt akváriumában élte ki. Szakmunkásságának más megnyilvánulása a bérezés egykori nehéz kérdésére vonatkozik. „A mérnök gondolatvilága", írójának klasszikus műveltségébe és filozófikus mélységű humanista gondolkodásába enged bepillantást. A vállalat irattárában lévő műszaki leírásai, a tárgyalt kérdések minden irányú, maradéktalan megoldásának mintái. Ezek közül megemlíthetjük a krassószörényi Bigér környékén végzett liász kőszénkutatásokról, a komlói és pécsi bányászatról, a Schottwien-Semmering Gipswerke gipszműveiről, a grünbachi krétakorú kőszénmedencéről, a perecesi I. akna beomlásáról, a Djurdjevik (Bosznia) körüli szénterületről, az ausztriai Tauchen bányászatáról, a gyöngyösi bányászatról, a boljeváci (Szerbia) szénelőfordulásokról szóló tanulmányokat. Hagyományos kartársi érzéseiről tesznek tanúságot a Bányászati és Kohászati Lapokban közölt, meleghangú megemlékezései, melyeknek mindegyikéből az elveszített szaktárs fölötti őszinte, emberi fájdalom csendül ki. A Bányászati és Kohászati Egyesületben végzett irodalom-birálóbizottsági működése a szaknevelés céljait is szolgálta.

Tudásánál csak szerénysége volt nagyobb. Mégis, bár sohasem tulajdonított fontosságot neki, ennyi emberi érték nem kerülhette el a legfelsőbb körök figyelmét sem, mert 1923-ban az elsők között tüntették ki az akkor létesített bányaügyi főtanácsosi címmel. 1940-ben megkapta a

magyar érdemrend középkeresztjét is. 1942-ben a budapesti József-nádor műszaki és gazdaságtudományegyetem a soproni bányászati karon tiszteletbeli műszaki doktorrá avatta. Ugyanekkor a Szent István Akadémia is tagjává választotta. Szűkebb hazájából, a pécsvidéki liász kőszénösszlet egyik gyakori és jellemző kagylóját, mely újnak s magában állónak bizonyult, tiszteletére neveztem *Trigonodus Vizeri*-nek. Ez a kagyló a triászban megjelent *Trigonodus*-nem utolsó képviselője volt a liász időszakban, reliktumként, mint ahogy reliktum volt, letűnt józan, becsületes világ ittmaradt reliktuma, Vizer Vilmos is, az őt környező, régen átalakuló társadalomban.

Vizer Vilmos humanista volt, nemcsak neveltetésénél fogva, hanem lényéből folyó tudatos megnyilvánulásaiban is. Befelé néző bölcselő, aki ebben a vonatkozásban idegenül állt a vállalati élet vásári zsivajában. Ilyen lelki adottsággal fokozott mértékben szenvedte a német uralom fékevesztett rendszeréből folyó intézkedések nyomasztó terheit és látható fájdalommal hajtotta végre annak a józan ésszel ellenkezésben álló rendelkezéseit. Alkotásra törekvő és építőmunkára hivatott egyéniségének külön tragikuma, hogy a sors egy lelkétől idegen, gondolkozásától távoleső háború erkölcsi és gazdasági pusztításának szenvedő részesévé tette. Segíteni törekedett és segített is mindenütt, ahol és ameddig módjában volt. Sokszor láttuk őt csaknem letargikus kimerültségben, hiábavaló törekvéseinek meghiúsultán, mégis erőt vett magán újból, hogy továbbvigye a reábízott kötelesség terhét. Lelki kálváriájában csak családja iránti féltő gondja és szeretete adott vigaszt neki. Meg-megnyugodott, mert bízott a jobb emberi belátások fölülkerekedésében, az emberiség szebb és jobb jövőjében. Sokszor említette is, hogy egy jobb és szebb, emberibb világnak számára, annak megvalósítására és kiépítésére lesznek még gondolatai és tanácsai, amiket papirosra is kíván vetni.

Az események orkánja meghiúsította ezt a szándékát is és a sors nem adta meg számára azt az általa kívánt szerény óhajt sem, hogy munkahelyéről visszavonulhasson, Horatius-szal s a természettudományok haladásának szemléletével töltve csöndes öregségét. A budai ostrom szenvedéseit átélte és a reákövetkező pusztulást is látta. Szervezete, mely másokért, vállalatért, a közért és hazájáért vívott annyi küzdelemben felülkerekedett, ostrom-utáni legyengült állapotában nem bírta leküzdeni a betegséget s nemes lelke egy felborult világ lármájában, ez év március 11-én, egész életét jellemező csöndességgel elhagyta testét. Talán menekülni akart a bekövetkező idők látásától?

Állottam többször kérdő tekintettel, merengve Vizer Vilmos városmajori kényszersírhelyén: kerestem ezt a nemes lelket, hogy megkérdezzem, vajjon megtalálná-e a helyét ebben az átalakulásban Ő, aki az építőmunkában mindig előljárt, embertársait mindig megbecsülte, szeretetének, megértésének javát a dolgozók felé irányította. Reád gondoltam, Vizer Vilmos s úgy találtam, hogy a munka oroszlánrésze most is a Tiéd volna, bölcs szavad halk hangja azonban értetlen vészne el a forradalmi fejlődés dübörgésében. Te mindig a lassú, fokozatos fejlődés híve voltál, termékeny munkádat most is látatlanná tennék a fölhalmozódó romok. Ezekre gondoltam s a sírhely körüli budai romok láttán, gondolati kérdéseimre Ady ad választ:

Új földei hizlal a kicsépelt szalma,
Új jövendőket, új öröm-magokat
S legtöbbet az ér, aki meg van halva.

VIZER VILMOS! Idéztem emlékedet, mert sorsoddal megelégedve végezted mindig alkotó munkádat. Emléked köztünk marad, iránymutató példája lesz a mostani meggyorsult fejlődés új világot építeni akaró, mindennel elégedetlen nemzedékének. Mert egy állandóan munkában töltött s magaerejéből, kiérdemelten nagy magasságokba érkezett értékes emberi élet mindenkor példája lehet mindazoknak, akik a munka és tehetség értékelésének hitével indulnak s abban bíznak.

Idéztem emlékedet, mert mindenütt előttem lebegnek mostanában LAMARCK szavai: „... az ember szüntelen visszakívánja a multat, panaszolja a jelent, boldogságát a jövőtől várja, csak ritkán és csak részben lesz elégedett, ha egy világos értelem, a filozófia ebben segítségére jön." VIZER VILMOS, Te bízvást elégedett lehettél! „Ember" voltál, ennek az évtizedek óta annyiszor megcsúfolt és minden vonalon vérbe-szennybe borított fogalomnak legszebb, legfenköltebb és kristálytisztán ragyogó értelmében!

BÜKKHEGYSÉGI KEREKHEGY ERUPTÍVUMAI

Írta: SZENTPÉTERY ZSIGMOND

A tárgyalt kőzetek Miskolctól Ny-ra, a Szinva-szoros mély sziklás völgyében, az északi Bükk-hegység préselt eruptívumainak nyugati szegélyén találhatók. Az eruptivus terület főtömege Diósgyőr, Hámor és Óhuta között van, de elhúzódik messze nyugatra, a Bálvány-hegyen túl is, Szilvásvárad fölé, délen pedig még Répáshuta község környékén is megtaláljuk kiágazásait. Északon a Garadna-völgy felett van a legkisebb vonulata. Voltaképen három, nagyjában kelet-nyugati irányú vonulat ez, amelyek triászkorú (SCHRÉTER[1]) mészkövek közé gyűrődtek be. A vonulatok közül a déli a leghatalmasabb.

Az újabb kutatók közül SCHRÉTER ZOLTÁN földtanilag részletesen térképezte a területet, és eredményeit a Földtani Intézet Évi Jelentéseiben közölte 1915-ben[2] és 1916-ban.[3] Az eruptívus kőzeteket „diabáz, diabáztufa és porfiroid" (1915. p. 351—353.), illetőleg „diabáztufa, porfirittufa, porfiroid" (1916. p. 330—331.) összefoglaló néven röviden említette s mindössze SCHAFARZIK pár közelebbi meghatározását közölte. A területet 1917-ben jártam be először SCHRÉTER társaságában,[4] majd az azóta eltelt idő alatt több értekezésben ismertettem ezeket az erősen elváltozott, érdekes kőzeteket. Sajnos, a kiskúthegyi gyűjtésem és a belőle készített vékony csiszolatok legnagyobb része a bekövetkezett nagy események következtében elpusztult és ezért laboratóriumi vizsgálataimban főleg a kerekhegyi kőzetekre szorítkozhattam.

A vesszőshegyi porfiritelőfordulás határától, tehát a triászmészkő elejétől számított, 562 méternél kezdődő eruptívus sáv képződményei uralkodólag porfiritek és tufáik, alárendelt a diabáz és diabázporfirit,